

در تاریخ ۷ مه ۲۰۲۵ (۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۴)، دولت هند عملیاتی نظامی تحت عنوان «سندور» را علیه پاکستان انجام داد که هدف آن زیرساخت‌های گروه‌های تروریستی لشکر طیبه و جیش محمد در مناطق تحت کنترل پاکستان و جامو و کشمیر بود.این حمله پاسخی مستقیم به حمله پهلگام در سال ۲۰۲۵ بود که توسط جبهه مقاومت انجام شد و منجر به کشته شدن تعدادی از گردشگران غیرمسلمان از جمله ۲۶ هندی و یک شهروند نپالی شد. هند پاکستان را به حمایت از این مهاجمان متهم کرد، اما پاکستان این اتهامات را قاطعانه رد کرد. این تنش‌ها باعث شد که بحران جدی بین دو کشور شکل بگیرد و به عنوان بخشی از نزاع دیرینه کشمیر مطرح شود. از سوی دیگر، پاکستان اعلام کرد که حملات هند به مناطق غیرنظامی، شامل مساجد و مناطق مسکونی، صورت گرفته و در این حملات ۲۶ غیرنظامی از جمله یک کودک کشته شدند. نخست‌وزیر پاکستان، شهباز شریف، این حملات را اقدامی جنگی خواند و وعده پاسخ قاطع به آن داد. در ادامه، پاکستان نیز به تلافی حملات هند دست زد و گزارش شد که توپخانه پاکستان باعث کشته شدن چند غیرنظامی هندی شده است، که این روند تنش‌ها و درگیری‌ها را بیش از پیش افزایش داد و وضعیت منطقه را بحرانی‌تر کرد. تنش‌های اخیر میان هند و پاکستان یکی از شدیدترین برخوردهای نظامی میان این دو قدرت هسته‌ای در سال‌های اخیر به شمار می‌رود که با وجود اعلام آتش‌بس فوری، به دلیل وجود اختلافات عمیق و ریشه‌ای میان دو کشور، این آتش‌بس شکننده و موقت به نظر می‌رسد و احتمال تکرار درگیری‌ها همچنان بالاست. این درگیری‌ها اهمیت خاصی در سطح نظامی داشتند، چراکه برای نخستین‌بار نبردی واقعی میان جنگنده‌های نسل ۴٫۵ از جمله مدل‌های پیشرفته (J۱۰C) ساخت چین و «رافال» ساخت فرانسه در میدان جنگ رخ

امین الاسلام تهرانی

دریچه‌ای به جهان

khareji@kayhan.ir

حمل‌ونقل، را در بر می‌گرفت. در آن زمان، مسلمانان منطقه که از قرن نوزدهم میلادی به تبعیض‌ها و محدودیت‌ها اعتراض داشتند، از پیوستن به پاکستان حمایت می‌کردند و بی‌ثباتی وضعیت را نمی‌پذیرفتند. با این حال، در سال ۱۹۴۸ مهاراجه‌های سینگ تصمیم نهائی خود را گرفت و اعلام کرد که به هند می‌پیوند؛ کشوری که از نظر مذهبی با او هم‌سویی داشت و به او امکان می‌داد با پاری هند، مخالفتش را سرکوب و بر اکثریت مسلمان منطقه تسلط یابد. به دنبال این تصمیم، در اکتبر ۱۹۴۷، گروهی

میان هند و پاکستان نیز می‌تواند نقطه عطفی در افزایش محبوبیت و سهم چین در بازار جهانی تسلیحات باشد.

این آتش زیر خاکستر تا کی ادامه خواهد داشت؟

کشمیر، که اکنون به عنوان یکی از مهم‌ترین و پیچیده‌ترین مناطق شش‌بقاره هند شناخته می‌شود، در دامنه‌های مرتفع کوه‌های هیمالیا و در شمال غربی هند واقع شده است. این منطقه در سال ۱۸۴۶ میلادی، در دوره‌ای که هند تحت استعمار بریتانیا بود، به عنوان یک ایالت رسمی شکل گرفت؛ ایالتی که تحت حاکمیت مهاراجه‌های هندو و با حمایت انگلیسی‌ها اداره می‌شد. با این حال، قدمت تاریخی کشمیر بسیار بیشتر از این تاریخ است و پیشینه آن به دوران باستان بازمی‌گردد؛ تا حدی که هرودوت، تاریخ‌نگار معروف یونانی که در قرن پنجم پیش از میلاد زندگی می‌کرد، به این منطقه اشاره کرده است. اهمیت تاریخی کشمیر به وسیله آثار ابوریحان بیرونی، دانشمند و هندشناس برجسته ایرانی، که نزدیک یک هزار سال پیش نوشته‌های ارزشمندی درباره هند و کشمیر برجای گذاشته، نیز به خوبی نشان داده می‌شود. این منطقه نه‌تنها از نظر جغرافیایی بلکه از نظر تاریخی و فرهنگی نیز یکی از کلیدهای مهم درک تحولات جنوب آسیا به شمار می‌رود و محل تقاطع تمدن‌ها و مذاهب مختلف بوده است.

در سال ۱۸۴۶ و به دنبال معاهده امریتسر، حکومت کشمیر توسط انگلیسی‌ها به گلاب سینگ، مهاراجه ثروتمند و هندو مذهب واگذار شد و وی سلسله دگرا را در این منطقه بنا نهاد. در طول حکومت این سلسله، مسلمانان اکثریت جمعیت کشمیر به شدت تحت فشار و سرکوب قرار گرفتند و تبعیض‌های فراوانی را متحمل شدند که به ناراضیاتی و تنش‌های عمیق دامن زد. پیش از تقسیم هند و پاکستان، ایالت کشمیر شامل پنج بخش اصلی بود و بر اساس سرشماری‌ای انجام شده در اوایل دهه ۴۰ میلادی، جمعیت این ایالت حدود چهار میلیون نفر تخمین زده شده که ۷۷ درصد آن را مسلمانان، ۲۰ درصد را هندوها و ۳ درصد را پیروان دیگر مذاهب تشکیل می‌دادند. این ترکیب جمعیتی و سرکوب‌های سیاسی، باعث شد کشمیر به یکی از کانون‌های مهم تنش‌های قومی و مذهبی در منطقه تبدیل شود که تا امروز نیز ادامه یافته است.

با اعلام استقلال پاکستان از هند که همزمان با استقلال هند از سلطه بریتانیا در سال ۱۹۴۷ رخ داد، مقرر شد که امیران ایالتی که تحت نظارت انگلستان و با نوعی خودمختاری نیمه‌مستقل در منطقه کشمیر اداره می‌شدند، براساس سه معیار مذهب اکثریت جمعیت، خواست مردم و وضعیت جغرافیایی، تصمیم بگیرند که به پاکستان بپیوندند یا هند. با توجه به این معیارها، ایالت کشمیر که اکثریت جمعیت آن مسلمان بودند، باید به پاکستان ملحق می‌شد، اما مهاراجه‌های سینگ که در آن زمان فرمانروای کشمیر بود، از این ایده استقبال نمی‌کرد و ترجیح می‌داد استقلال خود را حفظ کند. بنابراین او از پیوستن به هر دو کشور هند به سمت چین روی آورد. هند مشابه تجربه موفق پهپادهای بیرق‌دار ترکیه در جنگ قرق‌باغ که پاکستان امضا کرد که خدمات دولتی، از جمله

پاکستان، اسحاق دار، در جلسه پارلمان این کشور خبر داده که ارتش پاکستان حداقل ۲۵ پهپاد مهاجم ارتش هند را ساقط کرده است که اکثریت این پهپادها ساخت اسرائیل بوده‌اند. این موفقیت‌ها نشان می‌دهد که پاکستان نه تنها در بخش هواپیماهای سرشنین‌دار، بلکه در جنگ‌های پهپادی نیز دست بالا را داشته است. در گذشته، پاکستان بیشتر به جنگنده‌های آمریکایی اف-۱۶ وابسته بود، اما در طی سال‌های اخیر، روند تغییر استراتژیک به سمت استفاده گسترده از تجهیزات چینی

چینی، سعی دارد جایگاه خود را در برابر هند و توان مقابله در نبردهای احتمالی را داشته باشد.

با وجود برتری قابل توجه هند در نیروی انسانی و تجهیزات نظامی متعارف، تحلیل‌گران و کارشناسان نظامی معتقدند که توازن قدرت در جنوب آسیا همچنان نسبتاً حفظ شده و نبردهای اخیر نیز این واقعیت را تأیید کرده‌اند. جنگ دو روزه اخیر میان این دو کشور نشان داد که علی‌رغم برتری عددی و تکنولوژیکی هند، پاکستان با استفاده از تجهیزات نظامی

هند و پاکستان

توان و تجهیزاتی که محک خور د!

در ارتش این کشور به وضوح دیده می‌شود که تأثیر زیادی در بهبود توانمندی‌ای نظامی پاکستان داشته است.

از لحاظ تاکتیکی، یکی از نکات برجسته جنگ‌های اخیر استفاده گسترده پاکستان از پهپادها بود؛ به طوری که در شب ۹ مه، پاکستان با به‌کارگیری حدود ۴۰۰ تا ۵۰۰ پهپاد در یک عملیات هماهنگ شناسایی و جمع‌آوری اطلاعات الکترونیکی (SIGINT) به عمق خاک هند نفوذ کرد. هدف این عملیات تحریک سیستم‌های دفاع هوائی هند برای فعال کردن رادارها و پرتاب موشک‌های رهگیر بود تا بدین وسیله اطلاعات دقیق و حیاتی درباره موقعیت و کارایی این سیستم‌ها به دست آید. این اقدام هوشمندانه و نوآورانه موجب تسهیل است پاکستان در زمینه جنگ پهپادی نسبت به هند برتری پیدا کند و تاکتیک‌های جدیدی را به‌کار گیرد که در درگیری‌های آینده می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا کند. از سوی دیگر، رسانه‌های منطقه‌ای مانند «العربی الجدید» با تأکید بر تأثیرگذاری تسلیحات چینی در نبرد اخیر، افزایش قابل توجه سهام شرکت‌های صنایع دفاعی چین را به عنوان نشانه‌ای از موفقیت این کشور در بازار تسلیحات نظامی جهانی تحلیل کرده‌اند. هو شیچین، سردبیر سابق روزنامه «گلوبال تایمز» معتقد است که موفقیت‌های نظامی پاکستان با استفاده از تجهیزات چینی، نشان‌دهنده پیشرفت چشمگیر صنایع نظامی چین فراتر از سطح روسیه و فرانسه است و این موضوع می‌تواند نگرانی‌ها درباره وضعیت امنیتی منطقه‌ای، به‌ویژه در رابطه با تایوان، را افزایش دهد. این روند رشد فناوری و صادرات نظامی چین احتمالاً باعث افزایش سهم این کشور در بازارهای جهانی تسلیحات خواهد شد، به خصوص که بسیاری از کشورها به دنبال گزینه‌های مقرون به صرفه‌تر و انعطاف‌پذیرتر برای جایگزینی جنگنده‌ها و تجهیزات نظامی خود هستند و به همین دلیل به سمت چین روی آورده‌اند. مشابه تجربه موفق پهپادهای بیرق‌دار ترکیه در جنگ قرق‌باغ که باعث افزایش تقاضای جهانی شد، جنگ اخیر

منزاعه، جنگ موشکی و نبرد در آسمان بود که توجه جهانی را به شدت به خود جلب کرد و نشان‌دهنده توانمندی‌های نظامی و تکنولوژیکی دو قدرت بزرگ منطقه‌ای بود. این درگیری همچنین به عنوان نمونه‌ای از نبردهای مدرن میان دو کشور هسته‌ای با استفاده از فناوری‌های پیشرفته به‌شمار می‌رود که اهمیت استراتژیک و نظامی بالایی در سطح جهانی دارد.

HARD POWER COMPARISON			
INDIA vs PAKISTAN			
Country Population			
		140,91,28,296	25,23,63,571
		21,97,117	13,11,500
		25,27,000	5,00,000
		1,42,252	1,24,800
		3,10,575	78,128
		2,229	1,399
		513	328
		899	373
		1,48,594	17,516
		4,201	2,627
		80	57
		18	08

کسی دست بالا را داشت؟

از سال ۲۰۱۹ تاکنون، هند و پاکستان به شکل چشمگیری توان نظامی خود را ارتقا داده‌اند و هر دو طرف به تسلیحات پیشرفته‌تری مجهز شده‌اند که شامل هواپیماها، موشک‌ها و پهپادهای جدید است. این روند تقویت نظامی نتیجه تنش‌ها و رویارویی‌های نظامی مکرر این دو کشور در منطقه جنوب آسیاست. هند با بهره‌گیری از حمایت گسترده کشورهای غربی، به‌ویژه آمریکا و فرانسه، به طور مداوم زرادخانه خود را توسعه داده و تجهیزاتی با فناوری روز دنیا به دست آورده است که به ارتقای قابلیت‌های دفاعی و تهاجمی این کشور کمک شایانی کرده است.

در مقابل، پاکستان برای افزایش توانمندی‌های نظامی و دفاعی خود به طور عمده بر همکاری‌های نظامی و تسلیحاتی با چین تکیه کرده است که طی سال‌های اخیر به یکی از شرکای اصلی تأمین تجهیزات و فناوری نظامی این کشور تبدیل شده است. این وابستگی نظامی پاکستان به چین موجب شده که این کشور بتواند در مقابل پیشرفت‌های نظامی هند، به نوعی توازن قوا را حفظ کند و جایگاه خود را در منطقه تثبیت نماید. طبق گزارش مرکز تحقیقات بین‌المللی صلح استکهلم که در «فایننشال اکسپرس» منتشر شده است، بیش از ۸۰ درصد از تسلیحات و تجهیزات نظامی پاکستان از چین تأمین می‌شود و این امر نشان‌دهنده عمق روابط دفاعی دو کشور است. با توجه دقیق‌تر، هند دارای تعداد زیادی توپخانه، تانک، جنگنده و کلاهک‌های هسته‌ای است که از نظر کمی بیشتر از پاکستان است، اما پاکستان نیز با بهره‌گیری از تکنولوژی‌های

صفحه ۸

پنجشنبه اول خرداد ۱۴۰۴

۲۴ دی‌القعده ۱۴۴۶ – شماره ۲۳۸۶۴

پاکستان شرقی رخ داد، به تشکیل کشور بنگلادش منجر شد. آتش‌بس این جنگ در سال ۱۹۷۲ اعلام شد و پاکستان در سال ۱۹۷۴ کشور بنگلادش را به رسمیت شناخت. جنگ محدود سال ۱۹۹۹ نیز بین دو کشور رخ داد و با تلفات سنگین، به پایان رسید. اگرچه در سال‌های بعد جنگی تمام‌عیار رخ نداد، وضعیت میان دو کشور آتش‌بس بوده نه صلح کامل و آنها بارها یکدیگر را به تهدید نظامی، حتی از نوع هسته‌ای، متهم کرده‌اند و در مرزهای کشمیر درگیری‌های محدودی صورت گرفته است. مسئله کشمیر همچنان دو کشور را در شرایط بحرانی و پر تنش نگه داشته‌است، بحرانی که به رغم گذشت زمان هنوز پایان نیافته و این روزها نیز دوباره تشدید شده است.

در پایان‌اشاره به نکاتی خالی از لطف نیست، بررسی‌ها و اسناد گوناگون نشان داده‌اند که بسیاری از گروه‌های تروریستی فعال در منطقه غرب آسیا در برهه‌های مختلف، به نوعی در پیوند با سیاست‌ها یا حمایت‌های مستقیم و غیرمستقیم ایالات‌متحده آمریکا قرار داشته‌اند. برای مثال، اسناد مربوط به عملیات «سیکلون» در دهه ۱۹۸۰ حاکی از آن‌اند که سازمان سیا به منظور مقابله با نفوذ شوروی در افغانستان، به تجهیز و آموزش مجاهدین افغان پرداخت؛ افرادی که بعدها بخشی از آن‌ها در قالب جریان‌هایی نظیر القاعده ظهور کردند. همچنین در بحران سوریه، مراکز مطالعاتی مانند «بروکینگز» و «ژند» گزارش‌هایی منتشر کردند که از حمایت‌های غیررسمی آمریکا و برخی هم‌پیمانانش از گروه‌های شبه‌نظامی مخالف دولت سوریه– که در مواردی گرایشات افراطی و تکفیری داشتند– پرده برمی‌داشتند. افزون بر این، برخی از اعضای کنگره آمریکا همچون «تولسی گابارد» به صراحت اذعان کرده‌اند که کمک‌های تسلیحاتی واشنگتن به گروه‌های مختلف در سوریه، به‌طور ناخواسته باعث تقویت گروه‌های تروریستی شده است. «دونالد ترامپ»

India		Pakistan
		
OVERVIEW		
4	Global Military Rank	12
0.1184	Power Index Score	0.2513
\$75 Bn	Defence Budget	\$7.64 Bn
ARMY		
14,55,550	Active Personnel	6,54,000
11,55,000	Reserve Personnel	5,50,000
25,27,000	Paramilitary Personnel	5,00,000
4,201	Tank Strength	2,627
1,48,594	Armored Vehicles	17,516
100	Self-Propelled Artillery	662
3,975	Towed Artillery	2,629
AIR FORCE		
2,229	Aircraft	1,399
6	Aerial Tankers	4
899	Helicopters	373
80	Attack helicopters	57
NAVY		
Blue-Water Navy (Can operate beyond its shores)		Green-Water Navy (Can operate in its states' littoral shores)
Bay of Bengal, Arabian Sea & the Indian Ocean		Arabian Sea
293	Maritime Border	121
18	Fleet Strength	8
	Submarines	
135	Patrol Vessels	69

نیز در جریان انتخابات ریاست‌جمهوری ۲۰۱۶ اعتراف کرد که اقدامات دولت‌های پیشین آمریکا در خاورمیانه، زمینه‌ساز شکل‌گیری داعش شده‌اند. مجموعه این اعتراض‌ها گویای آن است که بخش قابل‌توجهی از گروه‌های تروریستی فعال در غرب آسیا، نه صرفاً محصول نابسامانی‌های داخلی منطقه، بلکه نتیجه برنامه‌ریزی‌های سیاسی و مداخله‌گرانه‌های قدرت‌های خارجی– به‌ویژه آمریکا– بوده‌اند.

در همین زمینه، «خواج‌ه آصف»، وزیر دفاع پاکستان، در گفت‌وگویی صریح با شبکه خبری «اسکای نیوز»، بدون آن‌که نام مشخصی از گروه‌های تروریستی برود، اعتراف کرد که دولت پاکستان به مدت سه دهه از گروه‌های شبه‌نظامی و تروریستی فعال در منطقه حمایت کرده است. او این سخنان را در پاسخ به پرسش صریح «بلدا حکیم»، مجری شبکه اسکای نیوز، مطرح کرد. بلدا حکیم از وزیر دفاع پاکستان پرسید که آیا کشورش سابقه طولانی در تأمین مالی، آموزش، پشتیبانی و حمایت از گروه‌های تروریستی دارد یا خیر، خواج‌ه آصف در پاسخ تأکید کرد: «ما این اقدامات ناپسند را طی سه دهه برای ایالات‌متحده انجام دادیم، و همچنین برای قدرت‌های غربی دیگر از جمله بریتانیا. این یک اشتباه بزرگ بود، و امروز ما خود تاوان این تصمیمات را می‌پذیرایم.» این سخنان در حالی بیان شد که در گذشته مقام‌های پاکستانی معمولاً نقش کشورشان در چنین فعالیت‌هایی را رد می‌کردند و هرگونه ارتباط مستقیم با گروه‌های افراطی را تکذیب می‌نمودند. این اعتراضات خواج‌ه آصف از آن جهت اهمیت دارد که او نخستین مقام رسمی در دولت شهباز شریف است که به چنین سطحی از نقش‌آفرینی پاکستان در حمایت، تجهیز و آموزش گروه‌های تروریستی اذعان می‌کند. در سه دهه گذشته، پاکستان همواره از سوی نهادهای بین‌المللی و برخی کشورهای منطقه به پناه دادن به گروه‌هایی مانند طالبان، تأمین اسلحه برای آنان، و فراهم‌سازی پشتیبانی لجستیکی و اطلاعاتی متهم شده است. با این حال، به‌رمان با رأی مردم بلکه با زور اسلحه تعیین شده است؛ زخمی که هنوز بر قلب شش‌قاره باقی است.

در سال ۱۹۵۰، چین نیز وارد ماجرای کشمیر شد و بخش‌هایی از شرق این منطقه را تصرف کرد. در سال ۱۹۶۲ جنگی کوتاه میان چین و هند رخ داد که چین در نهایت بخش اکسای کشمیر را به تصرف خود درآورد. اما منازعه‌های همچنان میان هند و پاکستان باقی ماند؛ جنگ سال ۱۹۶۵ با میانجی‌گری روسیه ۱۹۶۶ ختم‌ه یافت و جنگ سال ۱۹۷۱ نیز که در پی حمایت هند از استقلال‌طلبان